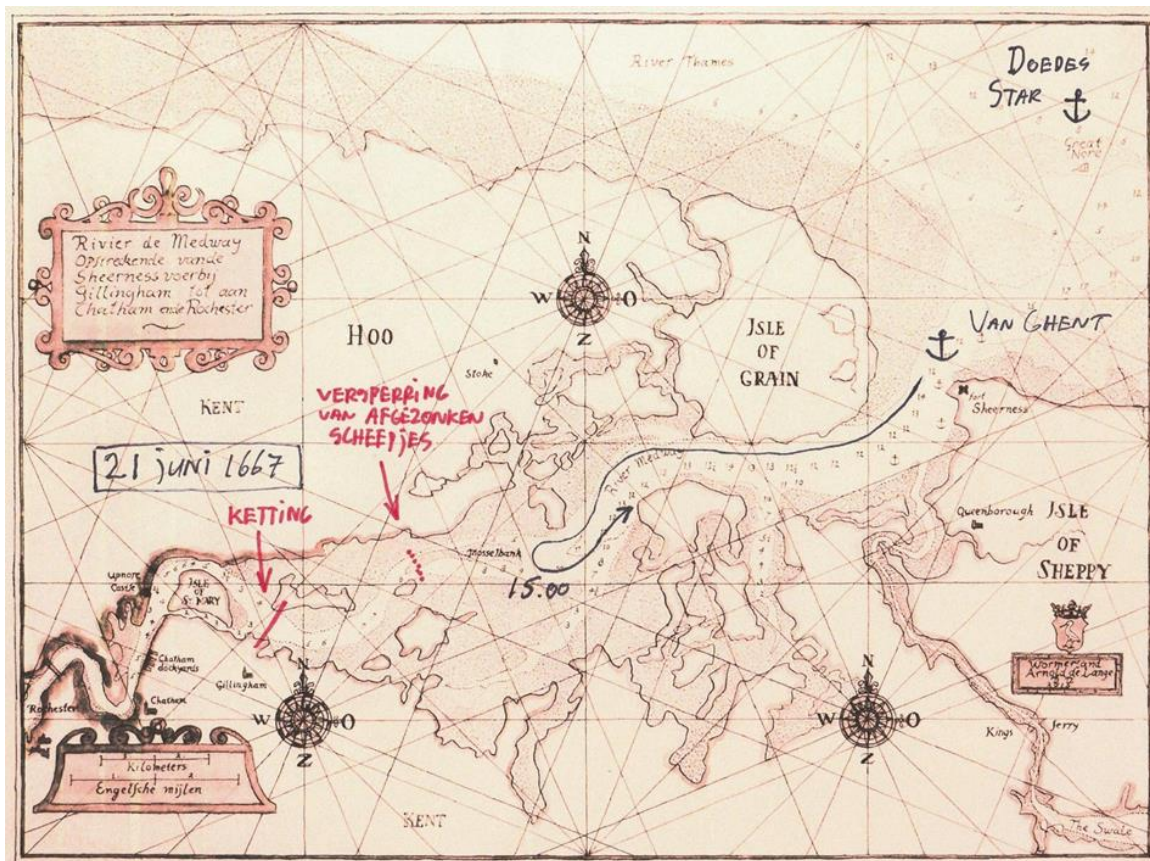

Gedetailleerd verslag van de drie belangrijkste dagen van de Tocht naar Chatham.

Bronnen en schilderwerk van de hand van Arnold de Lange.

21-6-1667

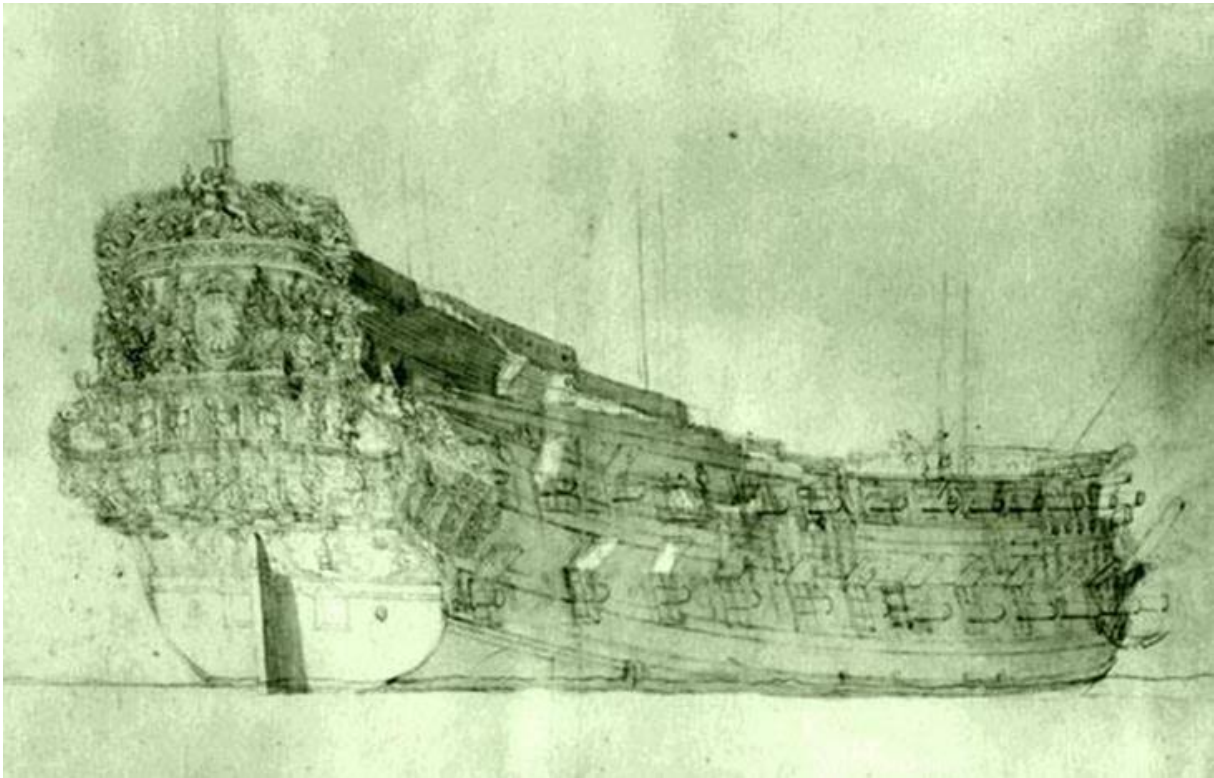
’s Morgens gingen Cornelis de Witt en Van Ghent aan land om het veroverde fort te inspecteren. In het fort vond men vijftien ijzeren kanons, alle 18-ponders. En verder lag er in het magazijn een grote hoeveelheid rondhout, zoals masten, ra’s en stengen van allerlei diktes. De vijftien 18-ponders werden over de vlaggenschepen verdeeld en het rondhout werd zoveel als mogelijk aan de zijden van de schepen vastgesjord. De rest werd verbrand en het fort werd vernield...Aan boord van de `Agatha` werd besloten om voordat men verder de rivier zou opzeilen, eerst een verkenning te doen. Daartoe kregen `de Capiteynen Dirck de Munnick ende Cornelis Gerritsz.Vos` van respectievelijk `De Faam` en de `Jonge Prins te Paart`, beide adviesjachten, de opdracht om `op de Reviere van Chatham met eenige gemonteerde Boots ende Chaloupen de diepten ende gronden van deselve (rivier) te inspecteren ende af te peylen`...Ze gingen op de voormiddag met de vloed naar binnen en na ongeveer twee mijlen de rivier opgelopen en `gepeild` te hebben, zagen zij bij de Mosselbank behalve de `Monmouth` ook vijf of zes afgezonken Engelse schepen liggen. Ze gingen buiten schootsafstand voor anker en zagen verderop nog eens twaalf schepen, waarvan sommige zonder stengen. In de namiddag keerden de jachten terug bij de vloot om verslag uit te brengen. Van Ghent hield krijgsraad en er werd besloten om met de voorvloed een voorhoede van vier fregatten, drie adviesjachten en twee branders vooruit te sturen om de Engelsen bij de versperring aan te tasten `zonder de eigen schepen en mensen te sparen`. Kapitein Thomas Tobiasz. van het fregat de `Beschermer` (50st), kreeg de leiding over dit smaldeel. Ze gingen omstreeks 19.00 uur onder zeil. De rest van het eskader Van Ghent zou zich de volgende ochtend met het vroege getij bij de voorhoede voegen. Omstreeks 21.00 uur kwam Tobiasz bij de versperring van afgezonken schepen aan en kon niet verder zeilen. Kapitein Tobiasz zette iedereen meteen aan het werk om de weg vrij te maken. Hij slaagde erin om ’s nachts een van de afgezonken schepen weg te slepen en een vrije doorgang te creëren.

Kaart van de Medway rivier met in het zwart de route die de adviesjachten volgden bij het oploden van het vaarwater.

De Jachten `Faam` en `De Jonge Prins te Paart` bij de Mosselbank bezig met het peilen en oploden van de Medway. Op de achtergrond de schepen, die de Engelsen als versperping hadden afgezonken.

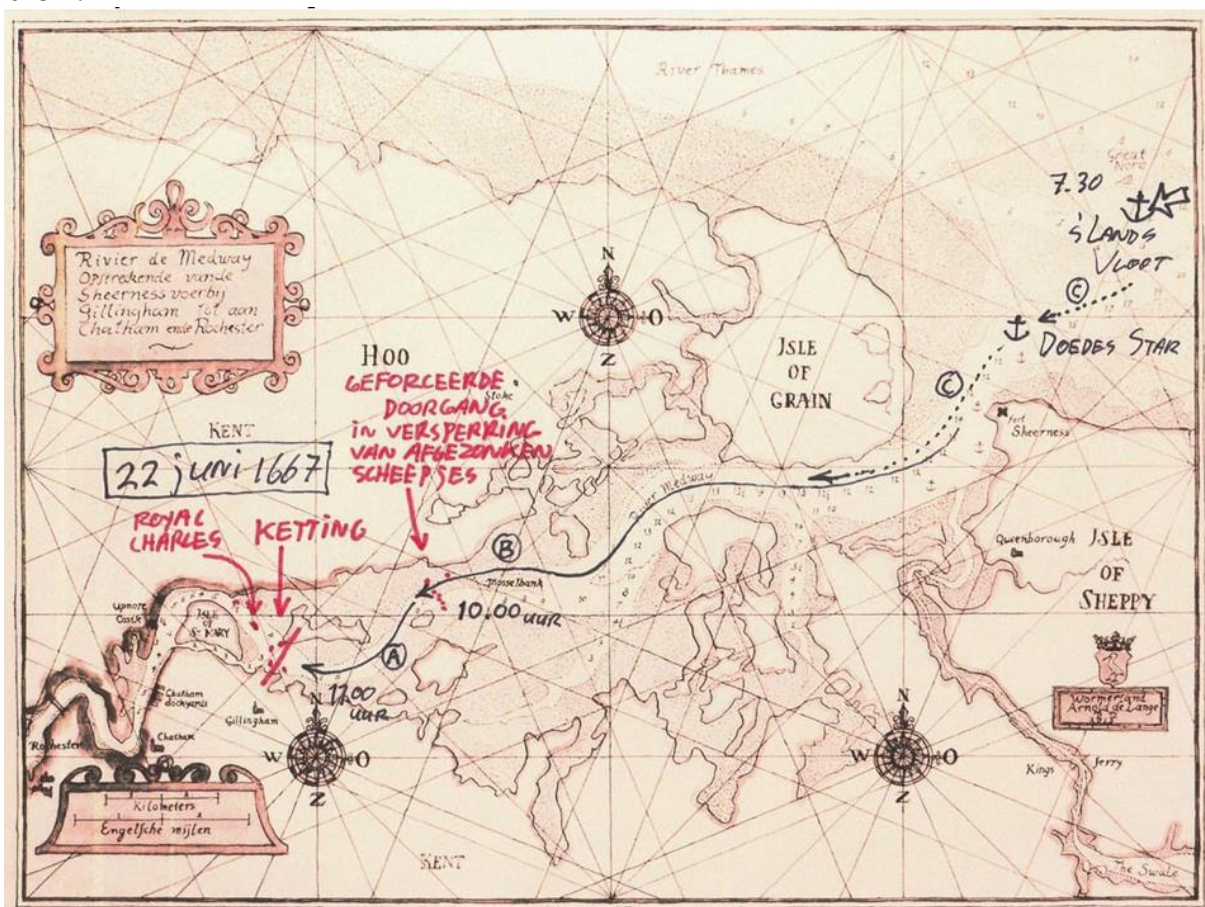

Fregat de `Beschermer`, vlaggeschip van vice-admiraal Jan de Liefde met Thomas Tobiasz als kapitein. Tobiasz kreeg de leiding over de voorhoede die de versperring moest opruimen.

22-6-1667

Vroeg in de ochtend, toen het tij kenterde, liet De Ruyter omstreeks 06.00 uur, de ankers lichten en kwam het gros van 's Lands Vloot niet veel later bij de `Nore` weer ten anker. De opperbevelhebber ging vervolgens zo snel mogelijk met een sloep de rivier de Medway op, en bracht eerst een bezoek aan het vlaggeschip van Enno Doedes Star, de `Groeningen` (70st), waar hij hoorde dat Cornelis de Witt wilde dat hij `zich met zijn persoon by ons kome, brengende mede alle de Branders, om helpen delibereren ende resolveren op eenige sake van importantie, ons op huyden voor gekomen`. De Ruyter gaf aan deze oproep meteen gehoor, en ging per sloep de Medway op, even later gevolgd door de branders. De rest van het eskader Van Ghent was toen al met hetzelfde inkomend tij, waarmee 's Lands Vloot bij de `Nore` aankwam, op weg naar de versperring bij de Mosselbank om zich bij de voorhoede te voegen. Toen het eskader daar omstreeks 10.00 uur arriveerde, konden ze ongehinderd door de 's nachts vrijgemaakte opening doorvaren en aansluiten bij de voorhoede. Vervolgens zeilde men direct door naar de ketting die zo'n vier kilometer verderop ter hoogte van Gillingham lag. Edward Gregory, die ook getuige was geweest van de aanval op Sheerness, schreef: `Omstreeks 10.00 uur naderde hij (de vijand) met een zo voordelige wind als hij maar kon wensen, en toen de aanvoerder van het eskader zijn rode vlag hees, begonnen beide partijen hun werk te doen`. De voorste schepen, die van de voorhoede met o.a. de `Beschermer`, raken in gevecht met de Engelse wachtschepen en de walbatterijen. De Hollandse schepen weifelden. Ze konden door de breedte van het vaarwater niet met meerdere schepen tegelijk aanvallen, dus het voorste schip zou alle klappen te verduren krijgen. Er ontstond een impasse. Zolang de Hollandse schepen niet dichterbij kwamen, stopten de Engelsen met vuren, vanwege munitiegebrek... Van Brakel ergerde zich groen en geel aan de besluiteloosheid in het eskader en bij de leiding over de vloot, want hij bood even later aan om met zijn schip de `Vrede` (40st), samen met twee branders een doorbraak te forceren. Van Brakel liet de ankerkabel doorhakken en ging direct onder zeil. Hij hees de bloedvlag aan de fokkemast en ging onmiddellijk over tot de aanval en voer recht op de `Unity` af. De bemanning van de `Unity` herkende de `Vrede` nog van hun eerdere confrontatie met dit schip tijdens de actie bij fort Sheerness en van alle kanten werd nu op Van Brakel gevuerd. Cornelis de

Witt: `soo is Capiteijn Brakel met een groote resolutheyt, sonder een schoot te schieten, tot dicht aen den voorsz Engelschman voortsgezeylt, ende naer wy konde sien, omtrent een Musquet-schoot van den selven af zijnde, heeft hem de lage gegeven, soo veel hy met de voorste ende Boeghstucken konde bereycken, ende soo eens loefs met een voorwint aengeklampt hebbende, heeft hem in een moment veroveret`. De brander `Pro Patria` van Jan Danielsz. van den Rhijn voer vervolgens tegen de ketting die door de klap brak...Momenten later klampte hij de Engelse `Matthias` (52st) aan en zette de boel in vuur en vlam. Gregory:...`zo maakten zij een doorgang voor hun oorlogsschepen, die nu met hun aanvoerder volgden en dicht opeen de ketting naderden`. De `Monmouth` (70st) kapte daarop z'n kabels en vluchtte met de vloed stroomopwaarts de rivier op. Een andere brander, de `Delft`, probeerde de `Carolus Quintus` (48st) aan te klampen maar schoot voor de boeg van het wachtschip langs en werd prompt in brand geschoten. De brander `Schiedam` volgde op de voet, en `is naer 't Schip de `Carolus Quintus` geavanceert, dewelcke voor de Boegh ende ten deele aen de zijde van de voorsz Carolus Quintus, eenighsins in de brant geraeckt zijnde, dien gantschen dagh gesmoockt, ende in de nacht mede opgesprongen is`. Dit alles veroorzaakte zo'n consternatie bij de Engelse verdedigers dat, toen de sloepen met scheepsvolk en mariniers de `Royal Charles` naderden, zij zonder ook maar één schot te lossen, overboord sprongen of in sloepen ontsnapten...Onderwijl was De Ruyter in zijn sloep bij het eskader Van Ghent aangekomen. Het was rond het middaguur en de actie bij de ketting was grotendeels al voorbij. De Ruyter hees zijn vlag op de `Agatha` en nam het bevel over. Vervolgens gingen De Ruyter en Cornelis de Witt per sloep naar de `Royal Charles` om die te inspecteren. Onderweg daar naar toe kwamen ze even aan boord van de `Vrede`...Van Brakel: `Als wy nog aan boord lagen van de `Unity`, kwamen aen ons boord Heer de Witt en de Heer de Ruyter, ons geluk wensend`. Daarna gingen de heren aan boord van de `Royal Charles`, waar de Witt in de grote kajuit, zijn verslag van de Tocht tot dan toe schreef, eindigend met de woorden: `in de Royal Charles, de 22 juni 1667, des namiddags om twee uren`.

Kaart van de Medway met in het zwart het eskader Van Ghent en hun opmars naar de ketting met de voorhoede onder Thomas Tobiasz (A), de rest van het eskader Van Ghent (B) en De Ruyter (C) die per sloep, samen met de resterende branders, de Medway op vaart.

Het passeren van de versperring van afgezonken schepjes omstreeks 10.00 uur.
 Met op de voorgrond schepen van de voorhoede, de 'Harderwijk' van Nicolaes Naelhout.
 Rechts de 'Beschermer' van Thomas Tobiasz.

Het aanklappen en enteren van de 'Unity' door Van Brakel in de 'Vrede'.
 Met op de voorgrond de 'Pro Patria' van Jan Danielsz. van den Rhijn, die op de ketting afvaart.

Het breken van de ketting door de brander `Pro Patria`, hier prominent op de voorgrond. Let op de haken aan de uiteinden van de ra's.

Rechts de `Matthias` die enkele momenten later door de `Pro Patria` in vuur en vlam wordt gezet.

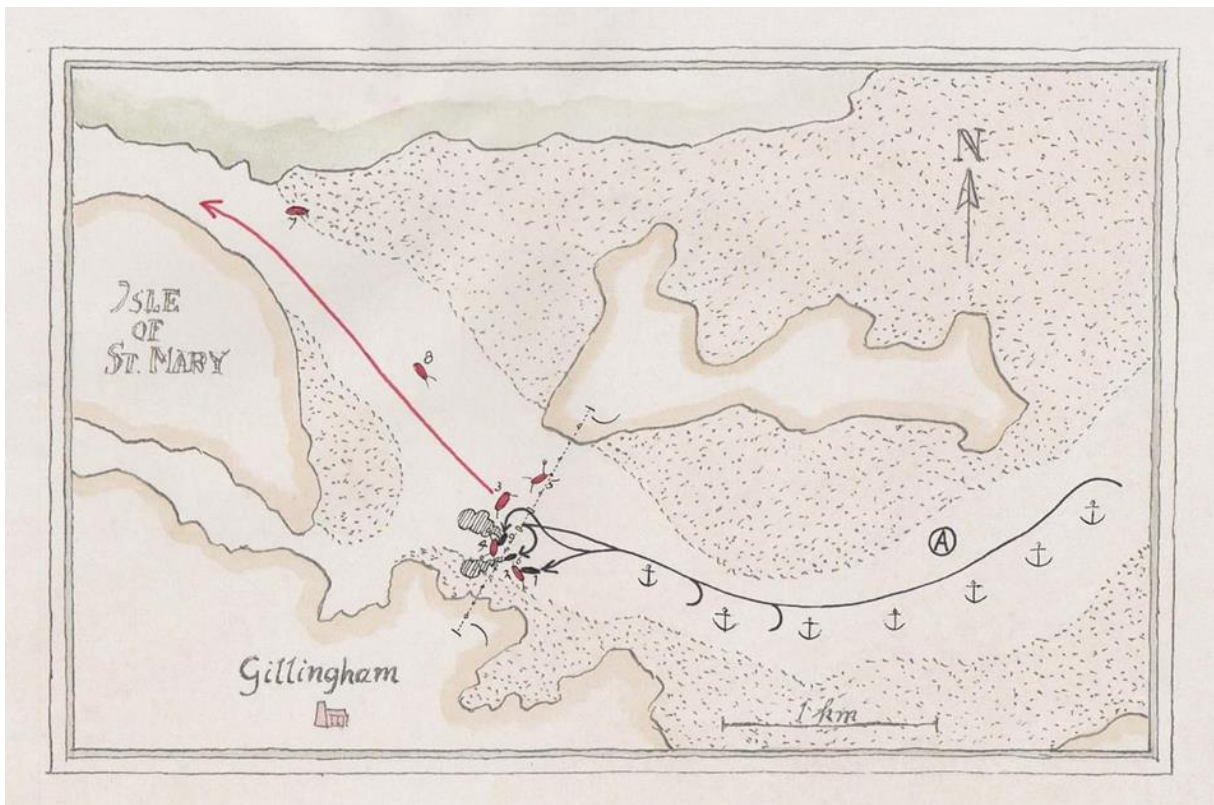
Het veroveren van de `Royal Charles` door scheepsvolk en mariniers met behulp van sloepen. Gedemoraliseerde Engelse bemanningsleden springen van boord om aan gevangenneming te ontsnappen. Op de achtergrond de ketting en de genomen `Unity` en de brandende wachtschepen.

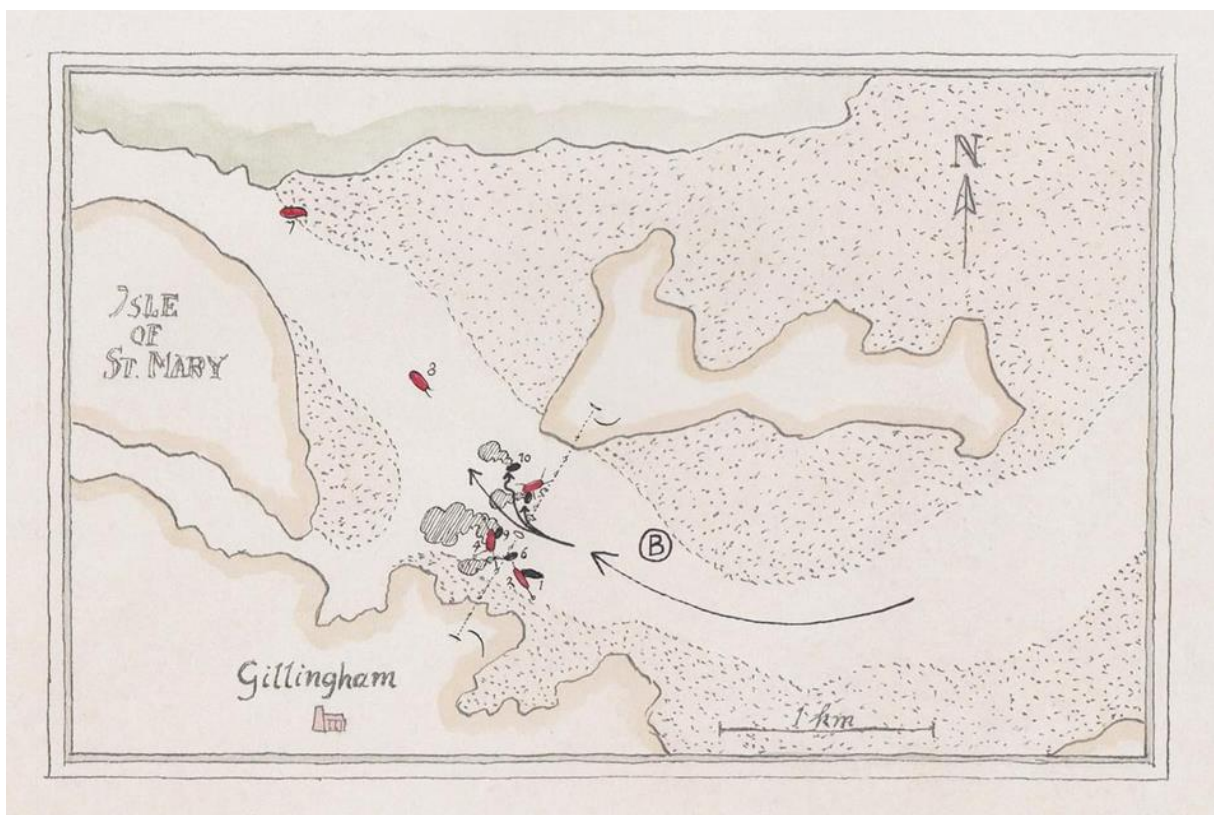
Jan v Brakel

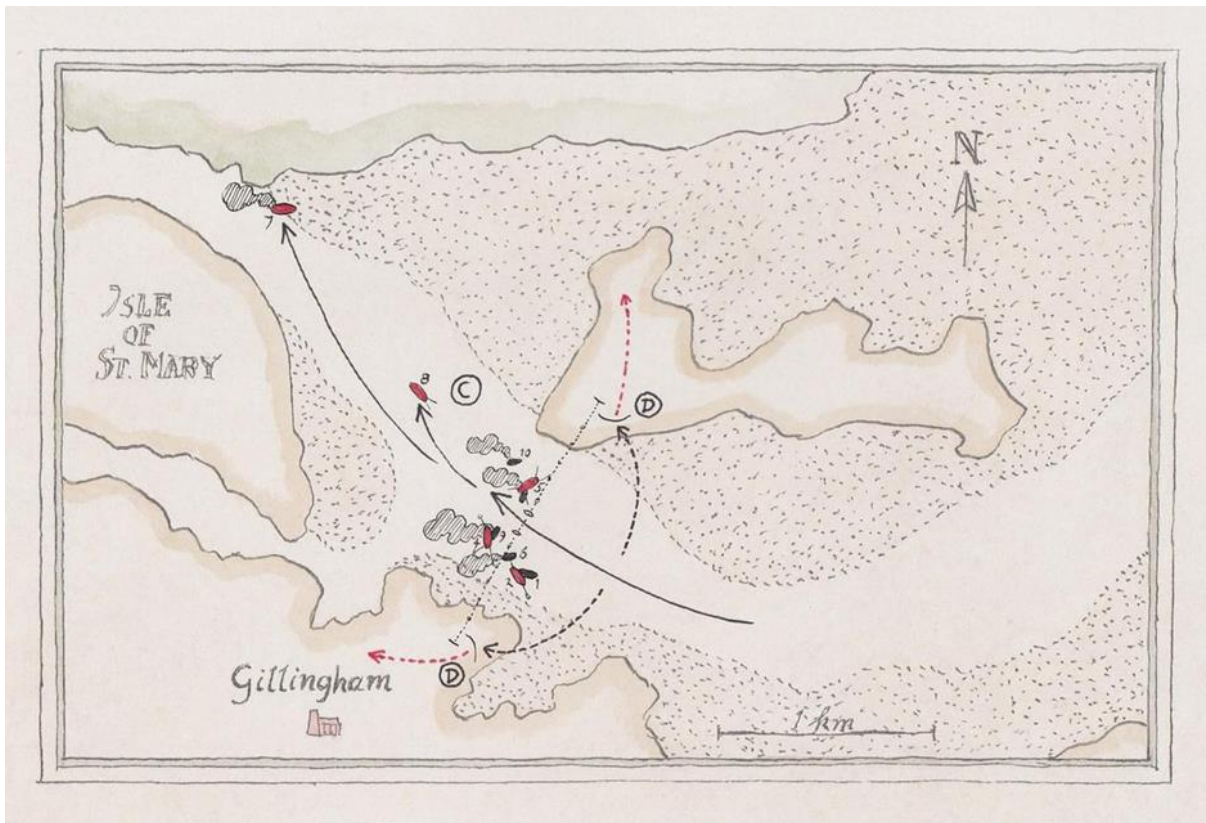
Sir Edward Gregory. Getuige van de Tocht naar Chatham

Kaart met de 1e fase van de actie bij de ketting. Jan van Brakel in het fregat de 'Vrede' (1) neemt de 'Unity' (2), Terwijl de 'Pro Patria' (9) de ketting breekt en de 'Matthias' (4) in brand zet. De 'Monmouth' (3) kapt haar kabels en vlucht de rivier op.

Kaart van de 2e fase van de actie bij de ketting. De 'Matthias' (4) en de 'Carolus Quintus' (5) staan in vlammen en het eskader Van Ghent zeilt naar de opening in de ketting. (B)

Kaart van de 3e fase van de actie bij de ketting. Totale verslagenheid bij de Engelsen!
De ketting gebroken, de wachtschepen verbrand en de `Unity` en de `Royal Charles` (C) veroverd.
Mariniers maken naderhand de ketting los (D). In het rood de vluchtende Engelsen.

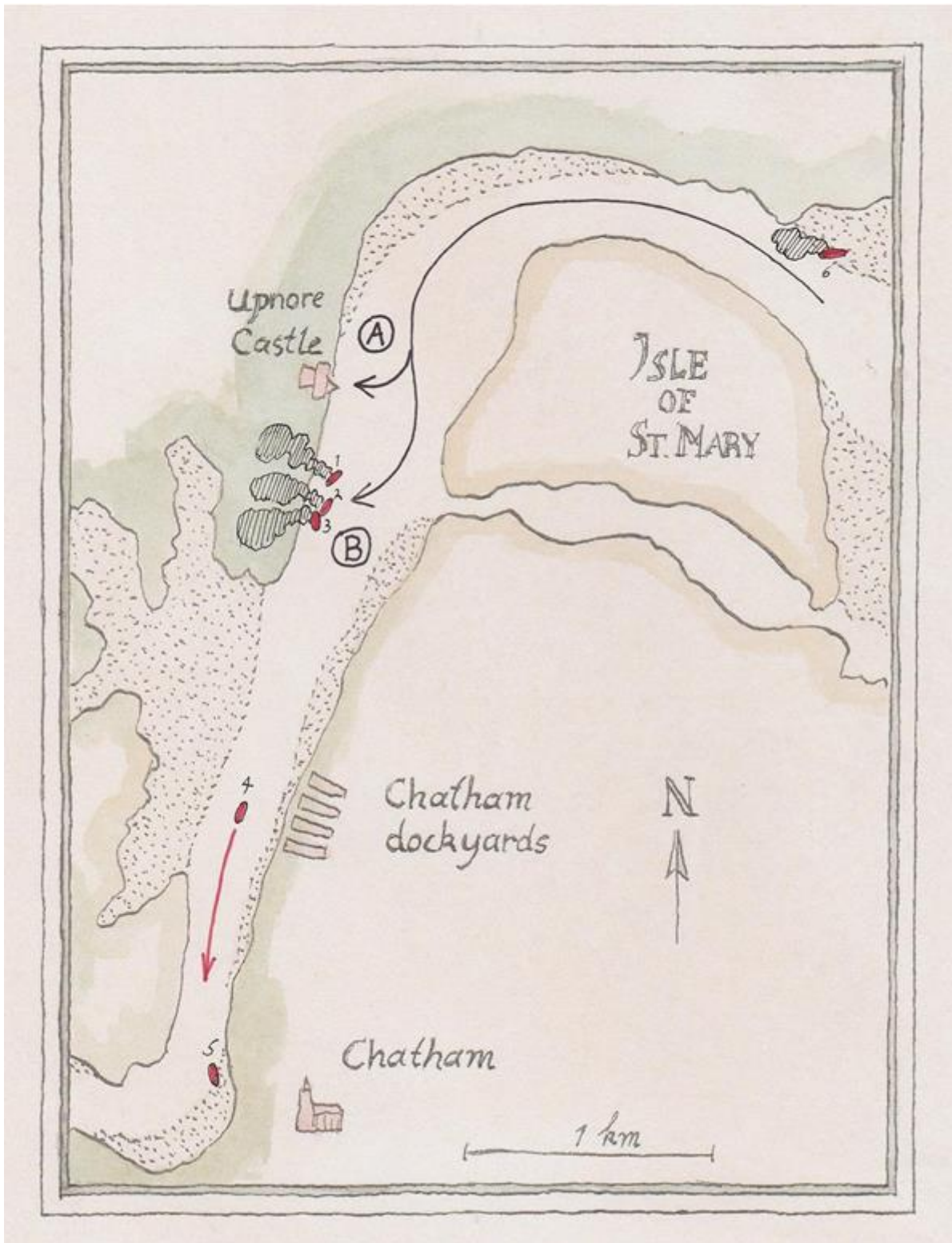
23-6-1667

Toen Cornelis de Witt gisteren zijn verslag in de grote kajuit van de net veroverde `Royal Charles` schreef, zagen ze `een goet stuck` hooger in de Riviere noch drie seer capitale Koninghsschepen van Oorloghe, ende verhoopten deselve mede noch dien dagh te ruineren: maer het water was soo veel gevallen, dat de Schepen meest alle aen den gront waren geraeckt, soo dat wy `t voor dien dagh moesten laten verblijven`. De aanval werd tot de volgende morgen uitgesteld. Afgelopen nacht wist ene kapitein Brooke met een aantal vastberaden timmerlieden van de Chatham werf en wat matrozen, in 2 of 3 sloepen, de `Royal Oak` boven Upnor Castle bij de andere twee Koningsschepen, de `Royal James` en de `Loyal London` te brengen. Vervolgens hakten ze met bijlen gaten in de scheepsrompen om de schepen tot zinken te brengen, zodat ze bij een eventuele aanval niet door de Hollanders weggesleept konden worden...Maar de schepen dreven tijdens de werkzaamheden door wind en tij af naar ondieptes langs de wal waardoor de Koningsschepen slechts tot aan de onderste geschutpoorten onder water lagen...De wind bleek ook deze ochtend weer zeer gunstig (N.O.). Het eskader Van Ghent heeft gedurende de nacht bij Gillingham voor anker gelegen. Toen omstreeks 09.00 uur de branders bij de vlag aankwamen, kregen de aangewezen fregatten, jachten en branders schriftelijke orders uitgereikt waarin hun specifieke taak stond omschreven. Zo moesten de fregatten en jachten de branders naar de drie Koningsschepen begeleiden, wat in de praktijk inhield dat de fregatten vlak voor Upnor Castle zouden ankeren en het kasteel beschieten, waardoor de branders onder begeleiding van de jachten, ongeschonden de Engelse Koningsschepen konden aantasten. Voor vertrek werden de kapiteins en commandeurs door De Witt en De Ruyter ernstig toegesproken, dat ze zich vooral dapper van hun taak zouden kwijten. Dit beloofden ze. Omstreeks het middaguur, ongeveer twee uur vóór hoogwater, gingen de schepen onder zeil. Vice-admiraal De Liefde stapte over in de sloep en ging met de schepen mee. Ook De Ruyter stapte in een sloep om de operatie van dichtbij te leiden. `Ik ga sien hoe ons volck het daer zal maecken`. Zou de admiraal volgens Brandt hebben gezegd. Cornelis de Witt besloot om met De Ruyter mee te gaan. Met hoogwater (omstreeks 14.00 uur) kwamen ze bij Upnor Castle aan. De vier

fregatten begonnen geweldig op het oude kasteel te schieten. Onder dekking van dit vuur konden de Branders ongehinderd passeren. Uit het kasteel werd nu. `gestadigh ende seer furieus gecannonneert, ende met swaer geschut geschoten`. De fregatten raakten zwaar beschadigd en er vielen tientallen doden, maar het doel was bereikt, de branders klampten een voor een de kapitale oorlogsschepen aan `soodanigh, dat deselve mede op huyden alle omtrent ten drie uren des naermiddaghs verbrant zijn`. Er werden die middag vijf branders besteed. De brander `Rotterdam` van Van der Hoeven voer de `Royal Oak` (76st) voorbij en klampte de nog drijvende `Loyal London` (80st) aan. Dit schip draaide, al brandend, tegen de galerij van de `Royal James` (82st), die eveneens begon te branden. Meindert Jentjes legde zijn brander de `Princes`, aan boord van de `Royal Oak`, waardoor ook dit schip in brand vloog. Toen volgde de `Draak` van Willemsz, die de `Royal James` aan de zijkant vastmaakte waardoor het grote schip sneller ging branden. Om er zeker van te zijn dat de andere Koningsschepen ook sneller zouden afbranden, legden `De Gouden Appel` van De Graaf en het `Wapen van London` onder Poppinga, respectievelijk de `Loyal London` en de `Royal Oak` aan boord. Weldra was er van de kapitale Koningsschepen niet meer over dan een paar verkoolde scheepsrompen.

Zodra de fregatten de bocht van de rivier doorkomen, posteren zij zich voor het kasteel om dat vervolgens hevig te beschieten. De branders onder begeleiding van de jachten kunnen onder dekking van dit vuur ongehinderd doorvaren. Op de achtergrond komen de branders, te midden van allerlei sloepen en schuiten aanzeilen.

Kaart van de Medway ter hoogte van Upnor Castle. Eenmaal voorbij het oude kasteel zijn de drie grote Koningsschepen binnen handbereik.

Terwijl de fregatten het kasteel beschieten (A), worden de opgelegde Engelse vlaggenschepen, de 'Royal Oak' (1), de 'Royal James' (3) en de 'Loyal London' (2), een voor een aangeklampt en in brand gezet (B).

Het verbranden van de Koningsschepen. In het midden de fregatten die Upnor Castle beschieten.
 Van voor naar achter: de `Harderwijck` van Nicolaes Naelhout, de `Star` van Smient, de `Gorinchem` van Nanningh en de `Utrecht` onder Elandt du Bois.
 Links enkele branders en op de achtergrond de brandende Koningsschepen.

Het oude kasteel ligt er nu nog steeds bij zoals het er 350 jaar geleden uitzag.
 Alleen de omgeving is zo langzamerhand helemaal volgebouwd...